

Magazine

Cosun

NR. 4

2025

06
**Krachten bundelen
voor de toekomst**

08
**Voorkom meeleveren van
productvreemde delen**

09
CO₂-reductie in de teelt

11
**Omgaan met
weersextremen**

Cosuns reactie op concept 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Cosun ondersteunt het streven naar betere waterkwaliteit en heeft inhoudelijk gereageerd op het concept 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (APN). Positief is de voorgestelde doelsturing, die ruimte biedt voor maatwerk binnen de bedrijfsvoering van telers.

Cosun benadrukt het belang van duidelijke randvoorwaarden en pleit voor het gebruik van N-mineraalmetingen. Deze metingen geven inzicht in stikstofwaarden en hebben nu een plek binnen het concept 8^e APN. Met de door Groeikracht Cosun uitgevoerde

N-mineraalmetingen is veel data verzameld over suikerbieten, cichorei en aardappelen. Dit najaar worden 3.500 percelen gemeten om telers inzicht te geven in de hoeveelheid stikstof die in de bodem achterblijft.

Hoewel in het concept 8^e APN het veranderen van NV-gebieden naar aandachtsgebieden kansen biedt, ontbreekt nog essentiële informatie. Cosun blijft de uitwerking van het 8^e APN nauwgezet volgen en onder meer onderbouwde gegevens aanleveren voor aangepaste gebruiksnormen.

Duynie neemt Transportes Manzanero in Spanje over

Duynie heeft Transportes Manzanero S.L. overgenomen, een familiebedrijf in de regio Madrid met meer dan 40 jaar ervaring in de Spaanse co-productenmarkt. Deze strategische stap is gebaseerd op een langdurige samenwerking en een gedeelde visie op het creëren van waarde uit plantaardige co-producten in Spanje.

Binnen Cosuns strategie, Unlock 30, vormen co-producten, naast suikerbieten, aardappelen en voedingsingrediënten, een van de vier strategische aandachtsgebieden. De overname versterkt de positie

van Cosun als Europese marktleider in het hergebruiken van plantaardige co-producten in hoogwaardigere toepassingen voor diverse gebruiksvormen en onderstreept het streven naar circulariteit en duurzame groei in de agrofoodsector.

E-boiler voor Aviko's fabriek in Lomm

Aviko investeert in een volledig elektrische e-boiler voor haar fabriek in Lomm, Nederland. De installatie, die naar verwachting eind 2026 operationeel moet zijn, zal de CO₂-uitstoot jaarlijks met ten minste 4.800 ton verminderen, wat overeenkomt met het gasverbruik van ongeveer 650 huishoudens. De e-boiler zal een deel van de stoomopwekking vervangen

die momenteel wordt aangedreven door fossiele brandstoffen en zal volledig op groene stroom draaien.

Deze investering maakt deel uit van de bredere duurzaamheidsambitie van Aviko: een CO₂-reductie van 45% in 2030 (ten opzichte van 2021) en een klimaatneutrale productie in 2050.

Inhoud

Van de voorzitter.....	3
In de toekomst hetzelfde kunnen doen als vandaag.....	4
Krachten bundelen voor de toekomst.....	6
Voorkom meeleveren van productvreemde delen.....	8
CO ₂ -reductie in de teelt.....	9
Bietencampagne weer gestart.....	10
Omgaan met weersextremen.....	11
IRS-informatie.....	12
Kort nieuws.....	16

Contact

Cosun

Postbus 3411
4800 MG Breda
076-5303307
cooperatie@cosun.com
www.cosunleden.nl

Cosun Beet Company

agrarische dienst
Postbus 100
4750 AC Oud Gastel
0165-525252
agrarischedienst
@cosunbeetcompany.com
www.cosunleden.nl

Colofon

Cosun Magazine

is een uitgave van Coöperatie Koninklijke Cosun U.A. voor leden van Cosun

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Cosun Beet Company, Benny De Cauwer, IRS, René Pfitzeren en Marcel Otterspeer

Foto-omslag

Maarten Heijne, lid van de raad van beheer

Basisontwerp

Wardtaal / Breda

Opmaak en druk

Drukkerij Roelofs, Enschede

© Coöperatie Koninklijke Cosun U.A., 2025

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

Toekomstbestendige duurzame keten

Het thema van dit Cosun Magazine is een toekomstbestendige duurzame keten, wat een belangrijk onderdeel is van onze strategie, Unlock 30. Dit begint voor ons bij het verdienvermogen van onze leden. Een veelgehoorde uitspraak is: "Als je rood staat, kun je niet groen doen." Inmiddels is dit een grijsgedraaide plaat, maar het is wel een waarheid als een koe. Als u en ik als akkerbouwers geen normale boterham kunnen verdienen met de teelt van onze gewassen, dan kunnen we niet investeren in dure machines en andere teeltmethoden of extensivering om onze teelten te 'verduurzamen'. Verdienvermogen en verduurzaming gaan dus altijd hand in hand. We zijn ons daar binnen Cosun zeer van bewust en dragen dit ook uit naar onze stakeholders, zoals klanten, overheden en medewerkers.

Vasthouden aan plannen

Het verdienvermogen van onze leden, op korte en lange termijn, is onze hoogste prioriteit. Ik hoef u niet te vertellen dat onze verdiensten als telers momenteel onder druk staan. Voor veel gewassen zijn de prijzen te laag. Voor de bietenprijs is het nog even afwachten waar die op uit gaat komen. Dit hangt vooral af van hoe de verkoop van suiker eind dit jaar en in de eerste drie kwartalen volgend jaar gaat verlopen. We zien op dit moment nog slechts een beperkt herstel van de suikemarkt. Hiernaast zien we turbulentie in de fritesmarkt. Desondanks heeft Aviko tot op heden een solide jaar. Wij verwachten dat de dynamiek in onze markten hoog blijft. De kosten nemen toe en daarmee blijft het essentieel om zorgvuldig en doelgericht te blijven sturen. We houden daarom vast aan onze plannen en hebben additionele verbetermaatregelen genomen binnen Cosun, die hun eerste vruchten afwerpen.

Koers houden als sector

Het belang van een toekomstbestendige duurzame keten is voor ons ook reden geweest om de minimumprijs voor

ledenbieten te verhogen naar € 37,50 per ton (exclusief ledentoeslag). Dit was geen lichtvaardig besluit en gaat ook in tegen de trend in de landen om ons heen. Daar worden bietenprijzen op dit moment namelijk juist fors verlaagd. Toch vinden we dit nodig in het belang van onze leden. Hoewel het verdienvermogen van onze sector op dit moment te wensen overlaat, gaat de wereld gewoon door. Er zijn veel ontwikkelingen rondom onder andere landbouwbeleid, vrijhandel en de toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Ook komen de nieuwe verkiezingen eraan, met alle dynamiek en onzekerheid die daarmee gepaard gaan. In al die dynamiek is het belangrijk dat we zelf als sector met plannen en oplossingen blijven komen om toekomstbestendig te blijven. Dat is ook de reden dat we binnen Cosun het Groeikracht Cosun-programma hebben opgezet. Ongetwijfeld is er ruimte voor verbetering binnen dit programma, maar we krijgen wel steeds vaker de bevestiging dat het belangrijk is dat we dit programma hebben. Ik noem een paar voorbeelden.

Belang Groeikracht Cosun

Op het thema waterkwaliteit lijkt het net zich steeds meer te gaan sluiten. Dat vertaalt zich onder andere in een verdere aanscherping van de mestnormen. Via Groeikracht Cosun zetten we al jaren in op sturen op bedrijfsniveau, via N-mineraalmetingen, om op die manier – via doelsturing – de waterkwaliteit te verbeteren en tegelijkertijd weer wat ruimte terug te krijgen op de akker. Op dit moment is de kans groot dat we dit ook voor elkaar gaan krijgen in het 8^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en we moeten die kans grijpen.

Ten aanzien van CO₂-emissies hebben onze belangrijkste klanten zich allemaal gecommitteerd aan SBTi. Als wij niet significant gaan reduceren op CO₂-emissies, zullen deze klanten uiteindelijk onze producten niet meer afnemen en overstappen naar de concurrentie. Ook dat vraagt dus om actie aan onze kant. Ten aanzien van gewasbeschermingsmiddelen speelt nu een grote discussie over middelen waar PFAS-achtige stoffen in zitten. In Denemarken zijn deze middelen al verboden en die discussie speelt ook hier. Ook dit kan grote consequenties hebben voor onze teelten.

Uiteindelijk hebben we ons als telers hiertoe te verhouden. Ook als het economisch minder gaat, zullen we moeten innoveren en in beweging moeten blijven op deze thema's. Ik wil u vragen om hier zelf ook verder mee aan de slag te gaan. Benut daarbij de mogelijkheden die wij u vanuit Groeikracht Cosun bieden om u daarbij te helpen. Ik wens u daarbij veel succes. Net als bij de bietenoogst waar we hopelijk vooral positieve energie van krijgen!

Arwin Bos
voorzitter

Maarten Heijne: "Machines maken het werk efficiënter en geven mogelijkheden voor de toekomst."

In de toekomst hetzelfde kunnen doen als vandaag

Wie Maarten Heijne ontmoet, voelt meteen de passie waarmee hij over zijn vak praat. Hij woont en werkt in Koewacht, Zeeuws-Vlaanderen, waar hij een akkerbouwbedrijf runt. Daarnaast is hij actief binnen de raad van beheer van Cosun. "Ik hou van de afwisseling. Geen dag is hetzelfde en ik kan mijn eigen tijd indelen met werk waar ik veel passie voor heb. Dat geeft mij een gevoel van vrijheid."

Van hobby naar professioneel akkerbouwer

Boeren zat niet vanzelfsprekend in de familie van Maarten. Zijn opa had wel een akkerbouwbedrijf, maar overleed vroeg. Maartens ouders waren geen boeren. Toch begon het bij Maarten al vroeg te kriebelen. "Toen ik een jaar of zestien was, ben ik begonnen met wat land bewerken. Eerst hobbymatig, maar langzaam groeide dat uit tot iets groters." Na zijn studie woonde hij een tijd in het buitenland, maar in 2017 koos hij ervoor zich volledig op de akkerbouw te richten.

Zijn bedrijf telt inmiddels verschillende gewassen: aardappelen, pompoenen, grasklaver, rode bieten, bruine bonen, granen, vlas en suikerbieten. Een groot deel daarvan teelt hij biologisch. "In 2017 heb ik de omschakeling gemaakt naar biologische teelt. In de regio zijn nog niet zoveel biologische bedrijven, dus ik probeer nieuwe dingen uit. Dat maakt mijn bedrijf in de huidige tijd bijzonder." Het erf met bomen, de aandacht voor de natuur en de manier waarop hij naar de wildstand kijkt, dragen daar allemaal aan bij.

Brede interesses

Naast de akkerbouw houdt Maarten zich bezig met de handel en verkoop van landbouwmachines voor de uien- en aardappelteelt. Dat sluit aan bij zijn fascinatie voor mechanisatie. "Ik vind het prachtig hoe alles technisch werkt. Machines maken het werk efficiënter en geven mogelijkheden voor de toekomst. Zeker nu het steeds moeilijker wordt om personeel te vinden in de akkerbouwteelt." Hij heeft nóg een rol die veel tijd vraagt: sinds juni 2023 maakt Maarten deel uit van de raad van beheer van Cosun.

Meebeslissen over koers en toekomst

De raad van beheer van Cosun telt negen leden: drie externe en zes interne. Maarten is een van die interne leden, als bietenteler. "We zijn als raad van beheer eindverantwoordelijk voor het totale beleid van de coöperatie. Met de kennis die we zelf inbrengen, sturen we mee op de koers van de organisatie. Daarin worden we ondersteund door de CEO, Hans Meeuwis en de leden van de concerndirectie." Zijn weg naar deze positie begon in de ledenraad, waar hij vijf jaar actief was. "Daar ontdekte ik hoe interessant het is om mee te sturen binnen zo'n grote organisatie. Toen de mogelijkheid zich voordeed om in de raad van beheer plaats te nemen, heb ik die kans gegrepen."

Duurzaamheid als leidraad

In zijn werk en binnen Cosun ziet Maarten één thema als rode draad: duurzaamheid. "Voor mij betekent duurzaamheid dat je over 100 jaar nog steeds hetzelfde kunt doen als vandaag. Dat je nog steeds akkerbouw kunt bedrijven, daar een boterham mee kunt verdienen en tegelijk een mooie plek in de maatschappij hebt. Daar moet je nu al de juiste keuzes voor maken. Binnen de raad van beheer wil ik vooral dat duurzaamheid stevig verankerd blijft in de strategie en het denken van de coöperatie. 125 jaar geleden is Cosun opgericht om samen sterker te staan, en dat moeten we de komende 125 jaar ook kunnen blijven doen. Duurzaamheid is daarvoor het fundament." Maarten geeft aan: "Met mijn brede ervaring vanuit de mechanisatiesector en door mijn tijd in het buitenland kijk ik soms net anders naar vraagstukken. Kritisch blijven, maar ook geloven in wat is bereikt, vind ik belangrijk." Zijn kennis over biologische teelt en techniek helpt hem om realistische keuzes te maken: "Ik weet wat kan, maar ook wat niet kan. Zo kunnen we innovaties inzetten die écht werken, zowel in biologische als gangbare teelten."

Afhankelijk van de natuur

Voor Maarten is het duidelijk: duurzaamheid gaat niet alleen over geld verdienen, maar ook over de leefomgeving. "Als boer ben je enorm afhankelijk van het weer. Je ziet hoe gewassen lijden onder extreme omstandigheden." Zijn hobby, bergbeklimmen, zet dat in perspectief. "Als je op een gletsjer staat, zie je pas goed hoe sterk de natuur verandert. In tien jaar tijd is zoveel ijs verdwenen. Dan besef je hoe klein je als mens bent en hoe belangrijk het is om over de lange termijn na te denken. Dat neem ik mee, zowel op mijn eigen erf als in mijn rol bij Cosun."

Amber Koning

Communicatiespecialist ledenzaken

Sinds juni 2023 maakt Maarten deel uit van de raad van beheer.

Krachten bundelen voor de toekomst

Ger Evenhuis is vicevoorzitter van de raad van beheer en lid van de program board van Groeikracht Cosun. Vanuit beide rollen kijkt hij niet alleen naar zijn eigen akkerbouwbedrijf in Drenthe, maar ook naar de gezamenlijke uitdagingen waar telers voor staan. “We moeten onze krachten bundelen. Niet elke boer apart, maar samen oplossingen zoeken.”

De wortels van zijn bedrijf gaan terug tot 1934, toen opa Evenhuis een gemengd bedrijf van 22 hectare begon op het Drentse plateau. Zijn vader breidde samen met een oom uit naar 64 hectare, die later werd gesplitst. “In 1991 stapte ik in en vier jaar later nam ik het bedrijf over. Inmiddels is het uitgegroeid tot 375 hectare”, vertelt Ger.

Grondruil op grote schaal

Waar vroeger alles door elkaar liep, is het nu een modern akkerbouwbedrijf.

“We telen poot aardappelen, consumptie aardappelen, graan, maïs, zetmeel aardappelen en uiteraard suikerbieten. Wat ons bijzonder maakt, is de schaal waarop we grond ruilen met veehouders. Dat hoort bij deze streek en bij mijn bedrijf.”

Het mooie van het boerenvak

Wat trekt hem zo in het boerenleven? “De afwisseling. Je plant iets in het voorjaar, verzorgt het de hele zomer en oogst in het najaar. Daarna bewaar je het tot het moment dat de teelt

het bedrijf verlaat. Die cyclus herhaalt zich elk jaar opnieuw. Dat maakt het dynamisch en mooi. Bovendien ben je verantwoordelijk voor je eigen keuzes. Dat geeft vrijheid, maar ook verantwoordelijkheid.”

Investeren in moderne technieken

Hoewel Evenhuis zichzelf geen voorloper noemt, investeert hij wel bewust in moderne technieken. “Mijn machines zijn gewoon boerenmachines, niet oversized, maar wel bij de tijd. Kijk naar de veldspuit: met moderne

Ger Evenhuis op zijn boerenbedrijf. “Het boerenvak geeft vrijheid, maar ook verantwoordelijkheid.”

Ger in zijn rol als vicevoorzitter van de raad van beheer, tijdens de afgelopen ledenraad.

techniek gebruik je minder middelen en snijdt het mes aan twee kanten. Ook zijn we weer begonnen met mechanisch looftrekken. Daarmee bespaar je fors op chemie." Elk jaar probeert hij stappen te zetten: "Met minder input dezelfde output halen, daar gaat het om."

Van ledenraad naar program board

Zijn bestuurlijke rol is gestart in de ledenraad en groeide stap voor stap. Eerst via de raad van beheer, later ook bij Groeikracht Cosun. "De program board is ontstaan om invulling te geven aan het Groeikracht Cosun-programma. Vanuit mijn rol binnen de raad van beheer was ik voorzitter van de eerste stuurgroep. Dat sloot goed aan bij mijn eigen bedrijfservaring. Nu werken we in de program board samen met de businessgroepen en telers. Zo brengen we toekomstige beperkingen en praktijk met elkaar in verband."

Focus op drie thema's

Volgens Ger draait Groeikracht Cosun om lange termijn uitdagingen. "Je moet nu beginnen met oplossingen zoeken, anders ben je te laat en kom je uiteindelijk in de problemen. Binnen Groeikracht Cosun hebben we gekozen voor drie thema's: bodem, plantgezondheid en klimaat. Daarbij is gekeken naar Europese en nationale maatschappelijke ontwikkelingen. Dat past bij de norm van 50 mg nitraat

en de reductie van CO₂. Linksom of rechtsom: die druk komt bij ons als telers terecht. Dan is de vraag: lossen we dat ieder voor zich op, of samen?"

De verbindende factor

In de program board vervult Ger vooral de schakelrol. "Ik breng de verbinding met de raad van beheer en lever input vanuit mijn eigen akkerbouwbedrijf. Je moet weten wat op het land speelt, anders kun je hierover ook geen besluiten nemen. Daarom is het waardevol dat akkerbouwers zoals raad van beheer-collega Adrie Bossers en ik direct aan tafel zitten."

Meerwaarde voor telers

Wat levert Groeikracht Cosun concreet op voor telers? "De meerwaarde ligt op de lange termijn. Je krijgt niet direct een hogere bietenprijs, maar wel oplossingen voor uitdagingen die anders op ons bord blijven liggen. Want veel tijd hebben we niet meer." Een voorbeeld is de nitraatproblematiek. "De overheid werkt vaak met generieke maatregelen. Maar waarom moet een boer die het goed doet, hetzelfde doen als een buurman die het minder goed aanpakt? Met metingen kun je zelf bewijzen of je het grondwater belast of niet. Zo maak je de teler verantwoordelijk voor zijn eigen doel." Groeikracht Cosun faciliteert daarbij. "Telers krijgen de

mogelijkheid om meerdere bodemonsters te laten steken, niet alleen voor bieten, maar ook voor Aviko-aardappelen en cichorei.

Bij de Cosun Onkruidplatforms worden op verschillende locaties praktijkproeven uitgevoerd met allerlei innovatieve methodes op het gebied van onkruidbestrijding. "Denk daarbij aan spotspraying en laserwieders. Telers zien tijdens demonstraties echte veldsituaties en samen met het IRS beoordelen we hoe effectief die aanpak is. Telers krijgen zo inzicht in wat het beste werkt voor hun eigen situatie en kunnen zo duurzamer en efficiënter telen."

Aviko is dit jaar gestart met het Future Proof Farming-programma om zo CO₂-reductie te realiseren in de aardappelteelt. Het programma ondersteunt telers met kennis en financiële oplossingen om duurzame landbouwpraktijken te implementeren op hun bedrijf.

Ger sluit af: "Met deze handvatten krijg je inzicht: hoe sta ik ervoor, aan welke knoppen kan ik draaien om het beter te maken? Dáár zit de waarde van Groeikracht Cosun."

Amber Koning
Communicatiespecialist ledenzaken

Voorkom meeleveren van productvreemde delen

Nog te vaak komen we in de fabriek hout, stenen, metaal, plastic of andere verontreinigingen tegen. Wanneer dit in de wasinstallatie of snijmolens terecht komt, kan dit veel schade en stilstand veroorzaken.

Niet alle verontreinigingen worden in de wasinstallatie of met magneten uit het proces gehaald. Hierdoor kan in het bietenwashuis een complete blokkade van een transportschroef ontstaan. In veel situaties zorgt het vooral in de snijmolens voor schade aan de messen, wat de verwerkingscapaciteit in de fabrieken beperkt. Vertraging in het proces kost geld. Stilstand leidt tot een langere campagne. Zo kost een extra dag verwerking ruim € 300.000,-. Aandacht van telers, loonwerkers, verladers en buitendienst is daarom vereist om het meeleveren van productvreemde delen te voorkomen.

Perceel en ligplaats

Het voorkomen van productvreemde delen in bieten begint op het perceel. Zorg als teler bijvoorbeeld dat afgewaaid takken of in het perceel terecht gekomen materialen, zoals plastic of PVC, voor de oogst verwijderd worden. Voor loonwerkers is het belangrijk om bij zichtbare verontreiniging tussen de bieten of in de bunker, dit te verwijderen en zo te voorkomen dat het in de bietenhoop terecht komt.

Voorbeelden van productvreemde delen die in de snijmolens tot veel schade hebben geleid.

Zorg daarnaast dat bij de ligplaats geen risico is op het meeladen van bijvoorbeeld stenen of hout. De ligplaats moet afgestemd zijn op de partijgrootte. Wanneer bieten te dicht op obstakels, zoals afrasteringspalen, pallets, bomen en struiken of stenen liggen, bestaat het risico dat deze bij het laden per ongeluk worden meegeladen. De agrarische dienst controleert alle bietenhopen voor verladingspunten op deze aandachtspunten. Bij risico op meeladen van productvreemde delen kan de ligplaats worden geweigerd of worden bieten die tegen ongerechtigheden zijn gestort, niet geladen.

Uiteraard zijn niet alle verontreinigingen zichtbaar aan de buitenkant van de bietenhoop. Daarom is het belangrijk dat ook oplaadmachinisten goed opletten, en zichtbare verontreinigingen vanuit de hoop niet meeladen. Bij (te) veel productvreemde delen kan het noodzakelijk zijn dat met laden gestopt wordt.

Met de juiste aandacht van telers, loonwerkers, buitendienstmedewerkers, machinisten en chauffeurs moet het meeleveren van productvreemde delen worden voorkomen, zodat de fabrieken met de hoogste capaciteit bieten kunnen verwerken.

Arjen Buijze,
Manager Agrarische Dienst

De impact van een rong in de bietschroef is vanzelfsprekend groter dan hout of steen in een snijmolen. Beide willen we wel graag voorkomen.

CO₂-reductie in de teelt

Klimaatverandering speelt een grote rol in de teelt van de Cosun-gewassen: aardappelen, suikerbieten en cichorei. Enerzijds gaat het om het terugdringen van CO₂-emissies, anderzijds om het omgaan met weersextremen zoals droogte en wateroverlast. Beide uitdagingen vragen om gerichte actie.

Cosun heeft als onderdeel van haar Unlock 30-strategie de strategische pijler toekomstbestendige duurzame keten. Voor het thema klimaat betekent dat CO₂-reductie in de Cosun-fabrieken, maar ook in de teelt. Cosun heeft met GroeiKracht Cosun het doel om de CO₂-emissies in de teelt met 30% te verlagen per 2030, ten op zichte van 2022.

Lagere CO₂-emissies

Een belangrijk reden hiervoor is dat klanten van de verschillende Cosun-bedrijven met eigen duurzaamheidsdoelstellingen inzetten op lagere CO₂-emissies. Steeds vaker vragen deze klanten om frites, suiker of inuline met een lagere CO₂-emissies. Dit past binnen de duurzaamheidsambities van deze klanten, die hun producten ook met een lagere CO₂-voetafdruk in de markt willen zetten. In de keten is het van belang dat de verlaging van de CO₂-emissies als een meerwaarde op de prijs van onze producten komt.

Maatregelen

Op dit moment onderzoeken we maatregelen voor het verminderen van CO₂-emissies. In de suikerbietenteelt heeft het gebruik van kunstmest het

grootste aandeel van CO₂-emissies. Gedacht kan worden aan mogelijkheden van reductie door een ander gebruik van kunstmest en gewasbescherming en andere teeltmaatregelen. Aviko is eerder dit jaar met telers een programma gestart om onder andere CO₂-reducerende maatregelen te realiseren in de aardappelteelt.

Klimaatadaptatie

De landbouw ondervindt steeds meer negatieve gevolgen van klimaatverandering, door droogte, wateroverlast en verzilting. Extremen worden groter en periodes met veel of weinig neerslag komen vaker voor. Klimaatadaptatie vraagt om maatregelen op regionaal niveau, waarbij waterschappen een sleutelrol spelen in waterbeheer. Ook op eigen bedrijfsniveau kunnen telers bijdragen, met focus op bodemkwaliteit voor waterberging en -levering.

Agrarische afdelingen duiken in thema klimaat

Eind augustus kwamen de agrarische afdelingen van Aviko, Cosun Beet Company en Sensus bijeen om ervaringen uit te wisselen en samen dieper in te gaan op het thema klimaat. Onderzoekers van

Voorzitter Arwin Bos opent de GroeiKracht Cosun-bijeenkomst voor agrarische afdelingen.

Wageningen University & Research hielden een lezing over de impact van klimaatverandering en gingen tijdens een workshop in op verschillende toekomstscenario's voor de Nederlandse agrarische sector. Medewerkers van Aviko en Cosun Beet Company verzorgden een verdiepende sessie over de duurzaamheidsacties van beide bedrijven, waarbij ze ingingen op vragen vanuit de markt en concrete voorbeelden deelden van de duurzaamheidsambities van hun afnemers en hoe Cosun daarop inspeelt. De bijeenkomst vond plaats op de Inspiratieboerderij van Mariëlle Keijzer, in Lelystad. Zij gaf zelf een rondleiding langs de velden met aardappelen, cichorei en suikerbieten. Op de Inspiratieboerderijen staat het ontvangen van telers centraal, maar het geeft ook de waardevolle mogelijkheid om bedrijven en overheidsinstanties te ontvangen.

Gert Sikken
Directeur Agrarische Ontwikkeling

Zichtbare gevolgen van droogte in een suikerbietenveld.

Bietencampagne weer gestart

Het groeiseizoen is goed verlopen, met een droge maand augustus. De start van de uitzaai was vroeg, dat leidde tot een gemiddelde zaaidatum van 26 maart. In augustus is het neerslagtekort flink opgelopen. De opbrengstverwachting ligt boven het vijfjaars-gemiddelde. De campagne duurt naar verwachting 135 dagen. Veilig werken heeft, ook tijdens de campagne, de hoogste prioriteit.

Het groeiseizoen is goed gestart. Het aantal planten per hectare is dit jaar gemiddeld goed. In het voorjaar is het enkele weken droger geweest, daarna viel regelmatig neerslag. Tot op heden doen zich weinig problemen van ziekten en plagen voor. In augustus is het neerslagtekort opgelopen. In het zuiden van het land hebben diverse percelen slap gelegen. Met een areaal dat ruim 5% lager ligt dan vorig jaar, wordt circa 7,5 miljoen ton bieten verwacht om verwerkt te worden tot suiker.

Campagne

De prognose voor de gemiddelde verwerking is voor beide fabrieken samen 56.000 ton per dag. De campagne is op 8 september goed opgestart. Met de prognose van ruim 15 ton suiker per hectare is de verwachte campagnelengte 135 dagen en valt de verwachte einddatum in de derde week van januari.

Tijdens de campagne is aandacht voor veiligheid van groot belang. Tijdens de operationele activiteiten is het belangrijk elkaar aan te

spreken wanneer onveiligere situaties ontstaan.

Betacal®

Tijdens de campagne is het op lichte en zandgronden een goed moment om Betacal® aan te wenden of te bestellen voor aflevering komend voorjaar. Betacal® bevat ook stikstof en fosfaat, die met de bieten is meegeleverd. Het aanwenden van deze kalkmeststof is een goed voorbeeld van het sluiten van de kringloop. Betacal® bevordert de verbetering van de bodemstructuur en kan gebruikt worden om de kalktoestand op peil te brengen of te behouden. Het is goed het gebruik te overwegen en een bestelling te plaatsen.

Lagere CO₂-emissies

Afnemers van suiker stellen steeds vaker vragen over de acties die Cosun Beet Company neemt om te komen tot lagere CO₂-emissies. Door toezeggingen die klanten en Cosun zelf hebben gedaan, om in 2030 de CO₂-emissies met 30% te reduceren, zullen we plannen moeten

ontwikkelen en uitvoeren om dit gerealiseerd te krijgen. Daarnaast hebben meerdere klanten zelfs een stevigere ambitie geformuleerd. Cosun Beet Company heeft in de fabrieken al CO₂-reducties gerealiseerd en werkt voor komende jaren aan plannen om dit verder te reduceren.

Klanten kijken kritisch naar de CO₂-emissies van hun producten over de gehele keten. Daarin heeft de teelt van suikerbieten een groot aandeel. Binnen Cosun Beet Company werken de agrarische dienst en de afdeling commercie aan een plan om vanuit de teelt samen met onze telers vorm en inhoud te geven aan de vraag vanuit de markt. Belangrijk daarbij is ook dat een meerwaarde vanuit die markt wordt vergoed. Hiernaast is het belangrijk dat dit gebeurt met respect voor de coöperatieve kaders. Eventuele maatregelen met betrekking tot vermindering van de CO₂-emissies vanuit de teelt zullen dan ook altijd goed worden afgestemd met Cosuns bestuursorganen, inclusief de ledenraad.

Arno Huijsmans
Directeur Agrarische Zaken

Omgaan met weersextremen

In het huidige teeltseizoen hebben ook weer uitdagende weersextremen plaatsgevonden. Periodes van langdurige droogte en extreme neerslag komen langjarig vaker voor. Zo zijn buien van meer dan 30 millimeter geen uitzondering meer. Dit jaar zuchtte het zuidwesten tot eind augustus onder een neerslagtekort van lokaal meer dan 350 millimeter, terwijl dit zich in het noordoosten beperkte tot circa 100 millimeter.

Een belangrijke factor van goede gewasgroei is de vochtvoorziening. In augustus hadden diverse percelen door de droogte structureel slaphangend blad. Inschattingen uit het veld laten zien dat meer dan 25% van de Nederlandse suikerbieten in meer of mindere mate aan vochtgebrek heeft geleden. Dit is van negatieve invloed op de wortelgroei en suikeropbrengst. Ook zijn deze bieten vatbaarder voor ziektes en plagen. Percelen met een goede vochtvoorziening daarentegen laten een prachtig groeiverloop zien en lijken op weg naar ruim bovengemiddelde opbrengsten. De opbrengstverschillen kunnen tussen regio's en van perceel tot perceel behoorlijk verschillend zijn.

Bodemstructuur

Het is raadzaam goed na te denken hoe in de bietenteelt op de veranderende weerspatronen kan worden ingespeeld. Een goede bodemstructuur is daarbij cruciaal. Belangrijke punten bij het werken aan bodemstructuur zijn het voorkomen van ondergrondverdichting en het bevorderen van organische stof in de bodem. Een goede bodemstructuur faciliteert een betere waterbeschikbaarheid en helpt om een wateroverschot gemakkelijker af te voeren.

Een perceel met slaphangend bietenblad.

Een ondergelopen perceel als gevolg van extreme neerslag.

Behoud bodemkwaliteit

Bij het oogsten van de bieten is het goed ook oog te hebben voor het behoud van een goede bodemstructuur. In de afgelopen vijftig jaar is het gewicht van landbouwvoertuigen fors gestegen. Onderzoek (Keller en Or, 2022) toont aan dat de wiellast van trekkers gemiddeld elke 15 jaar met een ton toeneemt. De afgelopen 15 jaar is deze toename versneld, met een stijging van de wiellast met 15 à 20 procent. Hoewel bandentechnologie, en in sommige gevallen rupstechnologie, flinke stappen heeft gezet. Bijvoorbeeld door lagere bandenspanning toe te passen voor een betere gewichtsverdeling, is het contactoppervlak tussen band en bodem niet altijd in gelijke mate toegenomen. Daardoor leidt de hogere aslast veelal alsnog tot een toename van de bodemdruk, vooral op dieptes tussen de 30 en 80 cm. Om schade aan de bodemstructuur te beperken zijn maatregelen mogelijk, zoals gebruik maken van lage bandenspanning, zie ook www.irs.nl/bodemstructuur.

De invloed van bodemverdichting is niet altijd goed zichtbaar in het volggewas, maar heeft een negatief financieel effect als gevolg van minder optimale doorworteling van het bodemprofiel. Bovendien heeft het een negatief effect op de waterhuishouding. Te veel neerslag kan niet goed worden verwerkt. Bij droogte lijdt de plant sneller onder het tekort. Naast een goede planning van de oogst, inspeland op de weersomstandigheden, is het belangrijk gebruik te maken van machines met lage druk op de bodem. Op een nat perceel is het risico op bodemverdichting groter. Goede drainage en vlaklegging van percelen is dan, indien mogelijk, ook belangrijk om de risico's in de oogsttijd te verminderen.

Oogst de hele biet

Op sommige percelen zijn de bieten sterk verschillend van grootte. Op andere percelen zijn de bieten dik en groot. Daardoor kunnen grotere oogstverliezen ontstaan. Oogstverliezen kunnen met de juiste aandacht worden beperkt, zie ook www.irs.nl/oogstverliezen. De afstelling van de machine en de snelheid van rooien in relatie tot de gewasstand is vakmanschap. Aandacht bij het rooien leidt tot minder verliezen en daardoor tot een hogere opbrengst.

Job Jan Simmelink
Manager Agrarische Dienst

Herkenning van SBR en mogelijke teeltmaatregelen

SBR veroorzaakt lage wortelopbrengsten en zeer lage suikergehalten. In de vorige editie van Cosun Magazine was te lezen dat SBR voor het eerst in Nederland is gevonden in suikerbieten. Hieronder wordt ingegaan op de schadebeelden en enkele mogelijke teeltmaatregelen.

Bij doorsnijden van de wortel zijn bij SBR, net als bij rhizomanie, bruinverkleurde vaatbundels zichtbaar, zie foto. De wortelopbrengst kan tot 25% lager zijn door SBR en het suikergehalte kan tot 5% (absoluut) lager zijn (foto: Pftzner (ZikaNet), 2025).

Naast suikerbieten, komt de ziekte SBR ook voor in andere gewassen waar het schade veroorzaakt, zoals aardappelen, wortelen, rode bieten en uien. De ziekte wordt veroorzaakt door het pathogeen *Candidatus Arsenophonus phytopathogenicus*. Het is een proteobacterie die wordt overgebracht door glasvleugelcicaden, waarbij de rietglasvleugelcicade *Pentastiridius leporinus* de belangrijkste vector is.

SBR kenmerkt zich door geelverkleurde bladeren, waarbij de hartbladeren spits en asymmetrisch van vorm zijn (foto: Pftzner 2020).

Symptomen vanaf eind augustus

Infectie vindt plaats in de periode van juni tot en met augustus. Dan vliegen de glasvleugelcicaden. Vervolgens zijn de eerste symptomen van SBR meestal zichtbaar vanaf eind augustus. Bladeren kleuren geel, waarna ze verwelken. De nieuwgevormde hartbladeren zijn lichtgroen van kleur en langwerpig van vorm. Bij het doorsnijden van de wortel zijn bruine vaatbundels zichtbaar.

Verwarring mogelijk

Symptomen lijken daarmee op de symptomen van andere ziekten, zoals verticillium, vergelingsziekte, magnesiumgebrek en rhizomanie. Bij verticillium kleurt vaak maar een gedeelte van de bladeren geel, bij vergelingsziekte worden de bladtoppen geel/oranje van kleur en voelen dik aan. Bij magnesiumgebrek kleuren de bladeren geel tussen de nerven en bij rhizomanie zijn net als bij SBR bruine vaatbundels zichtbaar. Bij twijfel over de oorzaak kunnen telers contact opnemen met hun buitendienstmedewerker Agro van Cosun

Beet Company in de regio of de teeltadviseur. De buitendienstmedewerker Agro of de teeltadviseur sturen de monsters voor verder onderzoek op naar IRS.

Levenscyclus

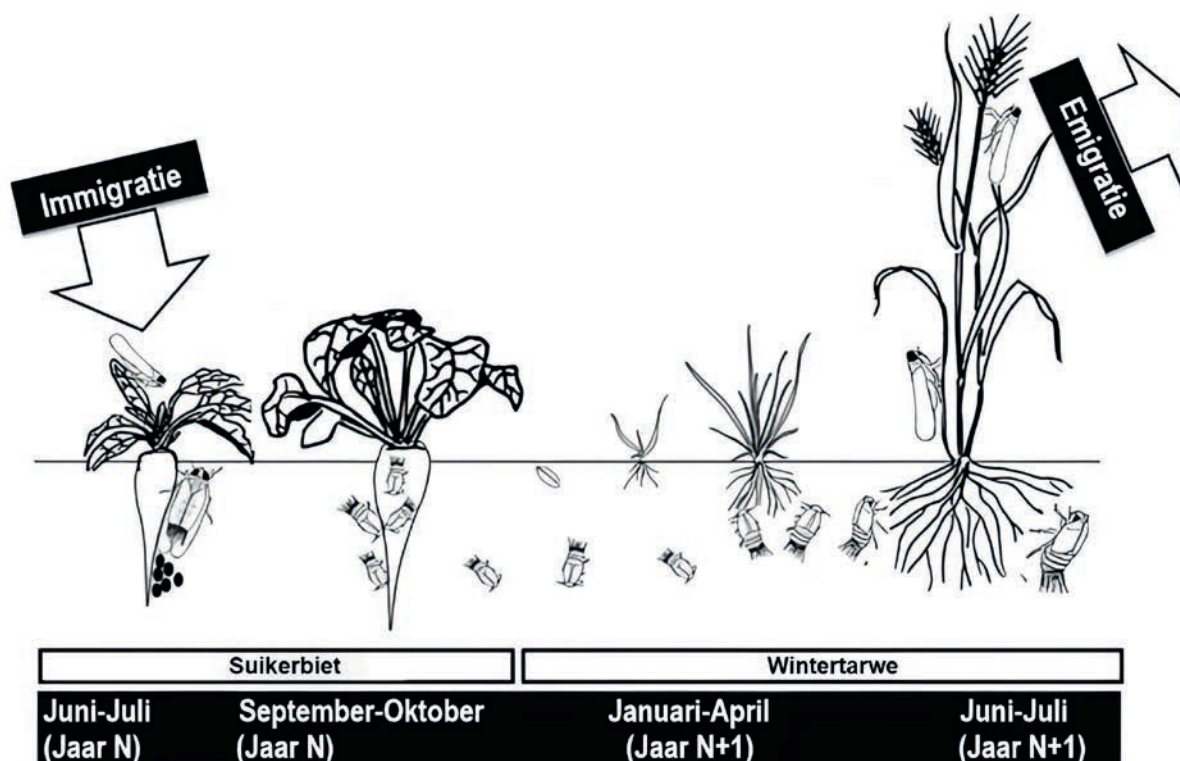
Van juni tot en met augustus vliegen cicaden naar percelen suikerbieten, aardappelen, wortelen, uien en rode bieten. Hier kunnen zij de gewassen infecteren met de proteobacterie. De cicaden zetten hun eitjes af in het gewas en in september en oktober komen de nimfen uit de eieren. Als na de oogst van deze gewassen, winter-tarwe of wintergerst wordt gezaaid, dan voeden de nimfen zich aan deze gewassen en kunnen de winter overleven. In het nieuwe teeltseizoen vliegen

Verantwoordelijkheid van deze rubriek

Postbus 20
4670 AA Dinteloord
0165-516 070
irs@irs.nl
www.irs.nl

Eindredactie
Jurgen Maassen

Cicaden komen tussen juni en juli naar de bieten-, aardappel-, wortel- en uienpercelen. Ze zetten daar hun eitjes af. De nimfen die uit de eieren komen voltooien de levenscyclus op gewassen als wintertarwe en wintergerst, waarna de nieuwe cicaden in het nieuwe jaar weer naar nieuwe percelen vliegen (bron: aangepast van Bressan (2011)).

ze, tussen juni en augustus, dan van-uit de wintergranen naar de nieuwe percelen suikerbieten, aardappelen, wortelen, uien en rode bieten. Daarbij vliegen ze naar percelen in een omtrek van ongeveer 5 km. Via transport kunnen cicaden ook over grotere afstanden verspreid worden.

Mogelijke teeltmaatregelen

Het vervangen van wintertarwe of wintergerst door zomertarwe, zomergerst of bijvoorbeeld maïs is de meest effectieve teeltmaatregel. Door aangetaste percelen na de teelt van suikerbieten, aardappelen, uien, wortelen en rode bieten zwart te houden, kunnen de nimfen zich niet voeden in de herfst en winter en gaan dan dood. Daardoor kan de cicade haar

levenscyclus niet voltooien.

Aanvullend kunnen andere teeltmaatregelen helpen om de cicaden te beheersen. Zo zorgt een grondbewerking in het najaar voor uitdroging van een deel van de nimfen. Insecticiden hebben slechts een zeer beperkte werking, omdat de cicaden over een lange periode vliegen en binnen 8 uur de proteobacterie kunnen overbrengen. Suikerbietrassen met tolerantie tegen SBR kunnen een deel van de schade voorkomen.

Meer informatie is te vinden op www.irs.nl/sbr.

Levine de Zinger en Elma Raaijmakers, specialisten Insecten

SBR rukt op vanuit Duitsland

In Duitsland is in 2025 naar schatting 123.000 hectare suikerbieten aangetast door SBR, waarbij in veel regio's naast SBR ook RTD voorkwam. Deze twee ziektes, veroorzaakt door twee verschillende soorten bacteriën worden overgedragen door de glasvleugelicaden. De combinatie van beide ziekten heeft desastreuze gevolgen voor diverse teelten. In de deelstaten Hessen, Baden-Württemberg en Rheinland-Pfalz zijn de problemen het grootst. Hier overwegen telers te stoppen met de teelt van aardappelen en suikerbieten. De afgelopen jaren heeft SBR zich langzaam uitgebreid naar het oosten van Nedersaksen en Nordrhein-Westfalen, de deelstaat die grenst aan Limburg. Daarom houden we de situatie vanuit Nederland nauwlettend in de gaten.

Een nimf (4-5 mm lang) op de wortels van een suikerbiet. Na de oogst van de suikerbieten blijven de nimfen van de glasvleugelicade achter in de bodem en voltooien hun levenscyclus op wintergranen. Braak in de winter is de beste bestrijdingsmaatregel om de levenscyclus te doorbreken.

Iedere teler heeft resistente onkruiden

De ontwikkeling van resistente onkruiden leidt tot bezorgdheid. Steeds vaker duiken onkruiden op die niet meer reageren op gangbare middelen. Deze herbicideresistente onkruiden vragen om een andere aanpak: resistentiemanagement.

Prof. dr. ir. De Cauwer van Universiteit van Gent, deskundige op het gebied van resistentiebeheer bij onkruiden, legt uit wat resistentiemanagement is, hoe resistente onkruiden ontstaan en vooral: wat je er als teler praktisch aan kan doen.

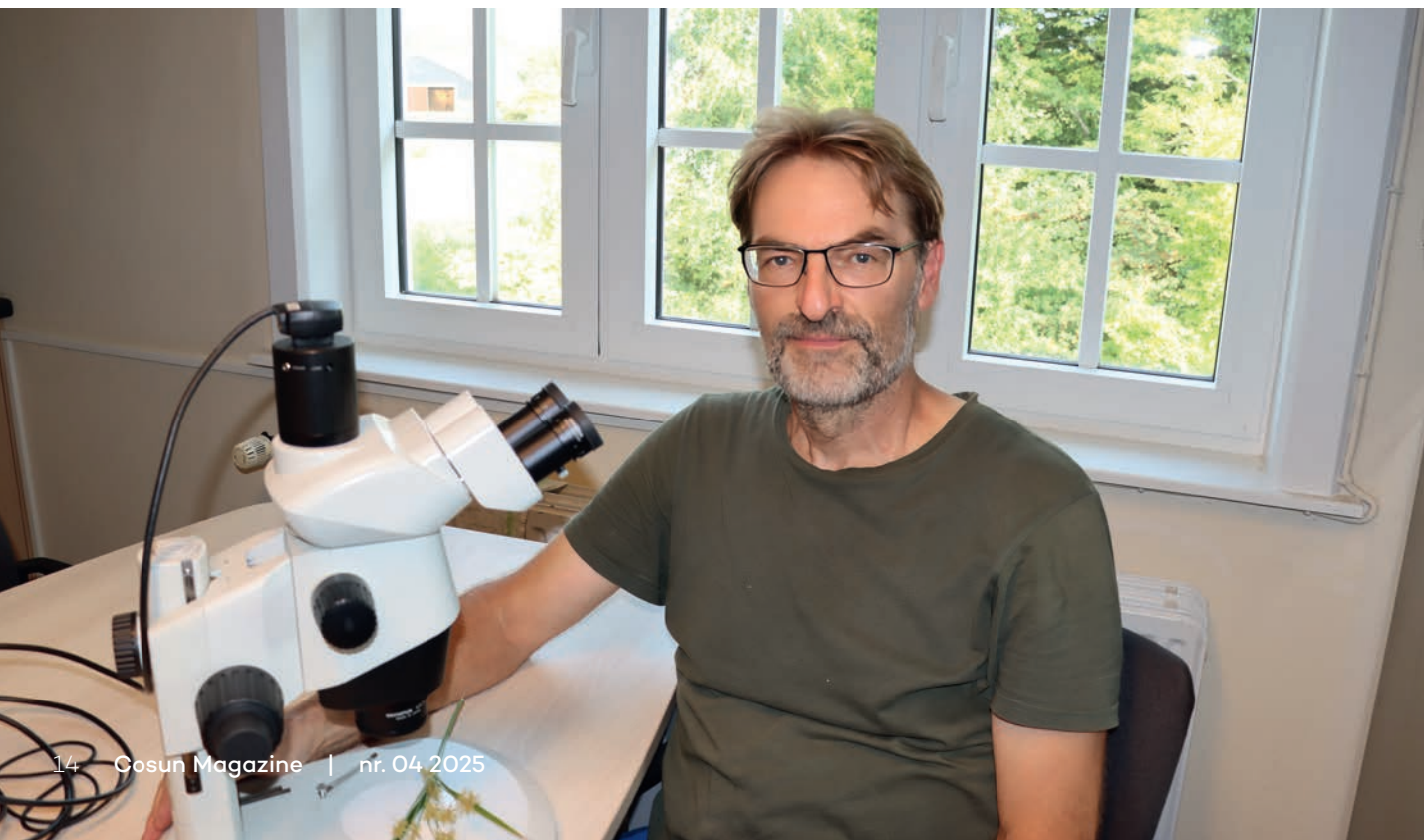
Resistente onkruiden

“Door herhaalde toepassing van herbiciden met hetzelfde werkingsmechanisme ontstaat een selectie van weinig gevoelige/ongevoelige individuen binnen de bestaande gevoelige onkruidpopulatie. Deze ongevoelige individuen zijn van nature aanwezig in de zaadbank of kunnen binnengesleept zijn via bijvoorbeeld stalmest, stro of machines. Het bodem- en gewasbeheer bepaalt de mate waarin deze individuen zich kunnen vestigen, vermeerderen en uitgroeien tot een resistente onkruidpopulatie.”

“In elke grote onkruidpopulatie bevinden zich van nature enkele resistente onkruiden, bijvoorbeeld één resistent zaadje per miljard onkruidzaden. Dus iedere teler heeft ermee te maken, maar niet elke teler heeft problemen met resistente onkruiden of is zich bewust van het bestaan ervan.”

Kruisresistentie

“De werkzame stoffen in herbiciden worden ingedeeld per werkingswijze. De belangrijkste werkingswijzen met een hoog resistentierisico zijn de groepen A, B en C. Groep A zijn de ACCase-remmers, zoals Centurion Plus en Focus Plus. Groep B zijn de ALS-remmers, hierin zitten veel middelen, zoals Atlantis Star, Capri Twin, Maister en Conviso One. In groep C zitten middelen als Goltix SC, Venzar 500 SC en Corzal SE.

Binnen de werkingswijzen komt vaak kruisresistentie voor. Dit is resistentie van een onkruid voor meerdere middelen uit dezelfde groep en wordt veroorzaakt door eenzelfde resistentiemechanisme. Resistentie tegen Capri Twin kan bijvoorbeeld ook resistentie geven tegen Convviso One.”

Chemie beperkte oplossing

“De praktijk verwacht nog te veel dat chemische oplossingen beschikbaar komen, maar nieuwe herbiciden komen steeds trager en sporadischer op de markt. Daarnaast verdwijnen regelmatig belangrijke herbiciden. Het herbicideportfolio blijft dus verder krimpen. Leun daarom niet alleen op chemische maatregelen.”

Praktische adviezen

“Zorg voor integrale aanpak van onkruiden, voorkomen is beter dan genezen. Implementeer daarom preventieve maatregelen om de zaadbankgrootte of onkruidpopulatie klein te houden, door bijvoorbeeld ruime gewasrotatie, ploegen na slechte onkruidbestrijding, het niet in zaad laten komen van overlevende planten. Andere preventieve maatregelen die insleep voorkomen zijn maximaliseren eigen beheer en gebruik indien mogelijk eigen stro en mest. Optimaliseer de curatieve bestrijding via optimale aanwending van herbiciden; spuit bij hoge RV op jonge stressvrije onkruiden, gebruik de juiste spuittechniek en spuit bodemherbiciden op een goed aangesloten fijn zaaibed. Implementeer onkruidonderdrukkende gewassen en rassen, en alternatieve methoden zoals mechanische of thermische methoden; bijvoorbeeld eggen, schoffelen, laseren, elektrocuteren. Bestrijd probleemsoorten goed en voorkom hoge selectiedruk door het afwisselen van werkingswijzen. Ook is regelmatige monitoring cruciaal om resistentie vroeg te detecteren. Vroeg detecteren bespaart uiteindelijk kosten.”

Flinke economische impact

“Het berekenen van extra kosten door resistente onkruiden kan helpen om telers daarvan bewust te maken. Aanwezigheid van resistente onkruidpopulaties kan een behoorlijke economische impact hebben, met effecten op bouwplan, extra inzet arbeid en middelen.”

Bittere noodzaak

Aanpak van resistente onkruiden is geen theoretisch concept, maar praktische noodzaak. Kies bewust voor afwisseling, monitoring en geïntegreerde aanpak om de opbouw van resistente onkruiden te voorkomen, vertragen en verminderen. Het vraagt om kennis, inzet en soms het lef om bestaande routines los te laten, maar het loont op lange termijn.

Sjef van der Heijden
specialist onkruidbeheersing

Einde bladschimmelseizoen

Bladschimmels kunnen in suikerbieten veel schade doen. Het doel van bladschimmelbestrijding is om aantasting van het loof te voorkomen, waardoor half oktober de grond nog bedekt is met groen loof. De aanwezige vlekjes zijn niet meer weg te spuiten. Als half oktober, of eerder, meer loof afgestorven is en de grond niet meer bedekt is, ontstaat opbrengstderving en ontwikkelt de plant nieuwe bladeren. Zodra het loof is afgestorven, helpt een bespuiting ook niet meer. In de eerste helft van oktober is een bespuiting bijna nooit rendabel, zelfs niet wanneer de bieten laat (na november of zelfs na december) gerooid worden. Bij koeler weer (<15 °C) zal met name cercospora zich veel minder snel ontwikkelen en daardoor minder schade doen. Stemphylium, roest en ramularia kunnen zich bij lagere temperaturen nog wel uitbreiden en nieuwe vlekjes vormen. Naarmate het najaar vordert, neemt de groei van de suikerbieten af, waardoor de invloed van deze schimmels ook kleiner wordt. Hierdoor is een behandeling tegen bladschimmels vanaf half oktober niet meer rendabel.

Bram Hanse
specialist bladschimmels

Oproep: stuur verdachte planten op

Om te monitoren of de nieuwe ziekte SBR ook in Nederland voorkomt, roept het IRS op om verdachte bietenplanten in te sturen naar IRS Diagnostiek. Symptomen van SBR kunnen sterk lijken op die van andere ziekten zoals verticillium, vergelingsziekte, magnesiumgebrek en rhizomanie, zie ook het artikel 'Herkenning van SBR en mogelijke teeltmaatregelen' op pagina 12 en 13 in dit magazine. Bij twijfel roepen we telers op om contact op te nemen met hun buitendienstmedewerker van Cosun Beet Company of de teeltadviseur. Zij kunnen dan een monster insturen voor verder onderzoek door het IRS.

Aandacht voor certificering

Cosun hecht waarde aan een voedselveilige en duurzame suikerbietenketen. Nederlandse bieten-telers hebben de status "Goud" op basis van de FSA Benchmark van het SAI-platform. Dit draagt bij aan een optimale verwaardiging van geproduceerde suiker. Borging vindt plaats via de leveringsvoorwaarden waarin het vereiste is opgenomen om een TopCrop (voorheen: VVAK) of vergelijkbaar door Cosun erkend certificaat te hebben. Zonder geldig certificaat kunnen bieten niet worden geleverd. Het is van belang om tijdig voor verlading de certificering op orde te hebben.

Bietenmot gesignaleerd

In het zuiden van Nederland is aantasting door de bietenmot vastgesteld. De larven van de bietenmot mineren in de bladstelen en de kop van de biet, waardoor uiteindelijk wortelrot kan ontstaan. Aantasting leidt niet altijd tot wortelrot. De rupsen met rozerode strepen zullen binnenkort verpoppen. In sommige gevallen blijft de aantasting dan

beperkt tot alleen de bladstelen. Aangetaste bieten zijn te herkennen doordat de hartbladeren hierbij zwart worden en spinseldraden in de kop aanwezig zijn. Door enkele aangetaste bieten te koppen, is te zien of de bieten rot worden. Bij twijfel kunt u contact opnemen met de buitendienstmedewerker van Cosun Beet Company.

Vacatures kringbestuur

Wil jij je sterk maken voor een toekomstbestendige bietenteelt en het belang van 8.000 bietentelers behartigen? Dan is deelnemen aan het kringbestuur iets voor jou.

Per februari 2026 zoeken we nieuwe kringbestuurders (en daarmee lid van de ledenraad) voor de afdelingen:

- Gelderland/Overijssel Zuid
- Drenthe Oost
- Drenthe Noord
- De Kempen
- Zuid-Limburg

Als kringbestuurder krijg je de mooie kans om bestuurlijke ervaring op te doen en het ledenbelang te vertegenwoordigen. Ook doe je kennis op over ontwikkelingen binnen de coöperatie en bouw je een groot professioneel netwerk op. Verder krijg je vanuit Cosun professionele ondersteuning, periodieke bijscholing en een vaste onkostenvergoeding. Scan de QR-code om de volledige vacature te lezen.

Enthousiast geworden?

We horen graag je motivatie tijdens een kennismakingsgesprek. Meld je hiervoor **uiterlijk zondag 26 oktober** aan bij het kringbestuur via cooperatie@cosun.com. Na alle gesprekken selecteert het kringbestuur één kandidaat per vacature die ter verkiezing zal worden voorgedragen. Die verkiezingen vinden plaats tijdens de kringvergaderingen in februari 2026.

